

POSTANOWIENIE

Dnia 8 września 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Marian Kocon

w sprawie z powództwa J. S.

przeciwko R. M. i S. K.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 8 września 2010 r.,

zażalenia pozwanej R. M.

na postanowienie o kosztach

zawarte w wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 5 marca 2010 r., sygn. akt III Ca (...),

odrzuca zażalenie.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem zawartym w punkcie drugim wyroku z dnia 5 marca 2010 r. Sąd Okręgowy w Ł. zasądził od powoda J. S. na rzecz pozwanej R. M. kwotę 300 zł tytułem „zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym”.

W zażaleniu pełnomocnik pozwanej R. M. podniósł, że Sąd Okręgowy naruszył „przepisy prawa materialnego” przez przyjęcie innej, niż wskazana przez strony wartości przedmiotu zaskarżenia i w konsekwencji niezasadnie zasądził na rzecz pozwanej tylko kwotę 300 zł. W konkluzji wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia przez

przyznanie przez podwyższenie zasądzonej kwoty 300 zł do kwoty 3 600 zł netto (4392 zł brutto) tytułem „kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu” oraz zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznając zażalenie należało przede wszystkim ustalić jakiego rodzaju koszty zasądzone zostały w zaskarżonym postanowieniu. Sąd Okręgowy zasądzoną od powoda na rzecz pozwanej kwotę 300 zł określił jako „koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym”. Pozwana zastępowana była przez adwokata ustanowionego przez Sąd. Takiemu adwokatowi - zgodnie z § 19 – 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz.1348 ze zm.) - przysługują od Skarbu Państwa koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, z zastrzeżeniem że w sprawie cywilnej, w której kosztami procesu został obciążony przeciwnik strony korzystającej z pomocy udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu, koszty nieopłaconej pomocy prawnej sąd przyznaje po wykazaniu „bezskuteczności ich egzekucji”. Oznacza to, że wspomniane koszty - gdy przeciwnik strony korzystającej z pomocy prawnej udzielonej z urzędu obciążany jest kosztami procesu - sąd zasądza od tego przeciwnika, a dopiero w razie wykazania „bezskuteczności ich egzekucji” przyznaje je adwokatowi od Skarbu Państwa. Przyjąć zatem należało, że w zaskarżonym postanowieniu zasądzone zostały od powoda na rzecz pozwanej koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, które Sąd Okręgowy określił jako „koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym”.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego za utrwalony uznać należy pogląd, że postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie nieopłaconych kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu przez adwokata, nie podlega zaskarżeniu na podstawie art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c., gdy strona nie została nimi obciążona, a więc w sytuacji, gdy koszty te sąd przyznał od Skarbu Państwa (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2009 r., III CZ 53/09, OSNC 2010, nr 5, poz.79, uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2009 r., III CZP 36/09, OSNC 2010, nr 2, poz. 24). W zaskarżonym postanowieniu nie nastąpiło przyznanie kosztów od Skarbu Państwa, lecz zasądzone zostały od przeciwnika strony reprezentowanej przez adwokata ustanowionego przez sąd. Są to więc koszty rozliczone między stronami, należy je

zatem kwalifikować jako składnik „kosztów procesu” w rozumieniu art. 394¹ pkt 2 k.p.c., co oznacza, że na takie postanowienie zażalenie przysługuje.

W nauce prawa postępowania cywilnego przyjmuje się, że dopuszczalność środka odwoławczego uzależniona jest m.in. od istnienia substratu zaskarżenia (istnienie rozstrzygnięcia podlegającego zaskarżeniu). W praktyce sądowej warunek ten nie jest spełniony z reguły wtedy, gdy strona – mimo że sąd nie rozstrzygnął o całości żądania – objęła zaskarżeniem tę część żądania, o której sąd nie orzekł (nie oddalił w pozostałej części powództwa lub wniosku). W przypadku zażalenia Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 11 lipca 1972 r., III PZP 14/72 (OSNCP 1972, nr 12, poz. 215) uznał, że każde rozstrzygnięcie o kosztach procesu, choćby nie uwzględniało w całości zgłoszonego wniosku, zawiera w sobie domniemanie oddalenia nieuwzględnionej części. Uzasadniając to stanowisko, które notabene ukształtowało wieloletnią praktykę sądową, Sąd Najwyższy wskazał na samodzielność aktu rozstrzygnięcia o kosztach procesu, wynikającą z możliwości odrębnego zaskarżenia orzeczenia o kosztach procesu (art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c.) a także uzupełnienia orzeczenia w części dotyczącej kosztów niezależnie od tego, czy jednocześnie ma miejsce również uzupełnienie wyroku co do zgłoszonych roszczeń.

W doktrynie wyrażony został pogląd, że uchwała ta straciła na aktualności po nadaniu art.108 § 1 k.p.c. nowego brzmienia oraz dodaniu art.108¹ k.p.c., który stanowi, że „jeżeli w toku postępowania sąd nie orzekł o obowiązku poniesienia kosztów sądowych lub orzeczeniem nie objął całej kwoty należnej z tego tytułu, postanowienie w tym przedmiocie wydaje na posiedzeniu niejawnym sąd, przed którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji” (art.126 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz. U. Nr 167, poz.1398). Zgłaszając zastrzeżenia do takiego zapatrywania podnieść należy, że art.108¹ k.p.c. dotyczy wyłącznie kosztów sądowych, uregulowanie przyjęte w tym przepisie nie może zatem mieć znaczenia dla oceny zasadności poglądu wyrażonego w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 1972 r., która dotyczy kosztów procesu. Przyjąć zatem należało, że wspomniana uchwała zachowała aktualność.

Wobec tego, że pełnomocnik pozwanej wnosił o „zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje w wysokości 4 322 zł” [protokół rozprawy – k. (...)], a zaskarżeniem do Sądu Najwyższego mogą być objęte tylko koszty postępowania apelacyjnego, przyjąć należało, że w zawarte w zaskarżonym postanowieniu

rozstrzygnięcie zawiera *implicite* oddalenie żądania z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego w zakresie ponad zasądzoną kwotę 300 zł.

W zażaleniu pełnomocnik pozwanej określił zakres zaskarżenia przez „zaskarżenie wyroku... w części dotyczącej postanowienia o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej wyznaczonej z urzędu”, wnosząc o „zmianę zaskarżonego postanowienia w części dotyczącej przyznania kosztów”. Oznacza to, że skarżąca nie zaskarżyła postanowienia w części oddalającej wniosek o zasądzenie kosztów, a tylko w takim zakresie miała interes prawny w zaskarżeniu postanowienia. Warunkiem dopuszczalności zaskarżenia orzeczenia jest interes prawny skarżącego (tzw. *gravamen*) w zaskarżeniu orzeczenia. Stwierdzając jego brak należało zażalenie odrzucić (art. 373 w zw. z art. 370 oraz art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398²¹ k.p.c.).